

SUMMARY

Celem rozprawy doktorskiej mgra lic. Andrzeja Sochaja pt.: *Rozwój kultu religijnego Romów w Polsce w latach 1979-2018. Studium dogmatyczno-pastoralne* był opis rozwoju kultu religijnego Romów w Polsce od momentu rozpoczęcia pracy duszpasterskiej wśród Romów o. Edwarda Wesołka SJ, który w roku 1978 został mianowany duszpasterzem środowisk romskich przez Konferencję Episkopatu Polski.

Problemem badawczym niniejszej rozprawy było ukazanie działalności i wpływu duszpasterzy na osoby pochodzenia romskiego, a także zbadanie ich historii, kultury, tradycji, tożsamości i rozwoju kultu religijnego. Po analizie licznych źródeł została dokonana systematyczna refleksja na ten temat.

W pracy podkreślono, że „znakiem czasu”, bardzo pomocnym dla rozwoju kultu religijnego Romów w Polsce, było powołanie do istnienia duszpasterstwa Romów w naszym kraju na wzór już istniejących w innych krajach Europy i na świecie. Miało to duże znaczenie dla rozwoju życia religijnego Romów w Polsce, zarówno w wymiarze indywidualnym, jak i wspólnotowym.

Została w niej również ukazana rola papieży, - od Pawła VI do Franciszka - - w otwarciu się Kościoła na Romów, którzy stworzyli odpowiednie ku temu warunki, powołując w ramach Kurii Rzymskiej urząd zajmujący się duszpasterstwem Romów. Podczas spotkań z Romami papieże podkreślają, że Romowie nie są i nie powinni czuć się ludźmi z peryferii, z marginesu Kościoła i społeczeństwa, ale że są oni „w sercu Kościoła”. Wiele mówią również o konieczności inkulturacji wiary.

W pracy podkreślono też, że nie byłby możliwy rozwój najpierw ilościowy, a potem jakościowy kultu religijnego Romów w Polsce bez posługi sprawowanej przez Krajowych Duszpasterzy Romów – najpierw o. W.E. Wesołka SJ, a obecnie ks. S. Opockiego, i ich świeckich współpracowników, posługujących na rzecz osób tej narodowości, zwłaszcza w diecezji tarnowskiej oraz opolskiej. Dzięki ich posłudze, a szczególnie organizowanym przez nich dorocznym pielgrzymkom do miejsc świętych, takich jak: Rywałd, Limanowa, Góra św. Anny, Romowie nie tylko teoretycznie, ale także praktycznie odczuli to, co było bliskie papieżowi Pawłowi VI oraz jego następcom, tzn. że są nie tyle na marginesie, na obrzeżach, peryferiach Kościoła, ale w jego sercu; że nie są owcami, które nie mają już swojego pasterza.

Niewątpliwie rozwój kultu religijnego Romów w Polsce był i jest możliwy dzięki temu, że język romski w wierze i duszpasterstwie w naszym kraju jest obecny i używany

nadal przez osoby pochodzenia romskiego do dzisiaj, w czasie liturgii Mszy św. i innych nabożeństw oraz spotkań modlitewnych, w których biorą udział.

Pomocny w jego dalszym rozwoju jest powstały i opublikowany w 2017 roku *Romski modlitewnik i śpiewnik*, który m.in. jest używany przez Romów indywidualnie i we wspólnocie w czasie dorocznych pielgrzymek osób pochodzenia romskiego do miejsc świętych, które tradycyjnie odbywają się w ciągu roku liturgicznego.

Nie należy zapominać o tym, że rozwojowi kultu Romów w Polsce sprzyja również zaliczenie przez Kościół w poczet błogosławionych - Roma, bł. Zefiryne Giméneza Malla (1861-1936) w 1997 roku, oraz Romni, bł. Emilii Fernández Rodríguez de Cortés (1914-1939) w 2017 roku, a także popularyzacja ich kultu wśród wiernych pochodzenia romskiego m.in. w czasie corocznych pielgrzymek Romów do miejsc świętych i innych akcji duszpasterskich, filmów, licznych konferencji, sympozjów naukowych, warsztatów, które odbywają się w Polsce oraz dzięki wspomnianym publikacjom i audycjom radiowym.

Niewątpliwie wyzwaniem dla duszpasterstwa Romów w Polsce na przyszłość jest recepcja przetłumaczonego na potrzeby niniejszej rozprawy i opracowanego dokumentu Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych pt.: *Wytyczne dla duszpasterstwa Cyganów*, który jest podsumowaniem dotychczasowej działalności duszpasterstwa Romów w Kościele oraz wskazaniem nowych perspektyw.

Niniejsza praca może zainspirować duszpasterzy i dopomóc im w ich dalszej posłudze, którą pełnią dla i wśród wiernych pochodzenia romskiego.

Słowa kluczowe: Romowie, Cyganie, duszpasterstwo Romów, Paweł VI, Jan Paweł II, Benedykt XVI, Franciszek, Sobór Watykański II, duszpasterstwo Romów, Krajowy Duszpasterz Romów, o. W.E. Wesolek SJ, ks. S. Opocki, bł. Zefiryn Giménez Malla, bł. Emilia Fernández Rodríguez de Cortés, *Romski modlitewnik i śpiewnik*.